بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق
سەرۆکایەتی هەرێم
سەرۆك

بــەنــاوی گــەلــەوە

بـــــڕيــــــار

ژمــارە (١٧)ی ســاڵــی ٢٠١٠

بەپێی ئەو دەسەڵاتەی لەبڕگەی (١)ی ماددەی (١٠)ی (یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردسـتان – عێـراق) ی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ ی هەموارکراو پێمان دراوەو ، بەپاڵپشتی ئەو یاساکارییەی پەرلەمانی کوردسـتان – عێـراق کردویەتی لەدانیشتنی ژمارە (١١) لە ٢٠١٠/١١/٣ بڕیارماندا بەدەرکردنی :

یاسای ژمارە (١١)ی ساڵی ٢٠١٠
یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان لەهەرێمی کوردستان – عێراق

ماددەی یەکەم :

مەبەست لەم زاراوە و دەستەواژانەی دادێن ، واتاکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە :

یەکەم : وەزیر : وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان .

دووەم : سەرۆکی یەکەی کارگێڕی : پارێزگار - قایمقام - بەڕێوەبەری ناحیە .

ســێیەم : خۆپیـــشاندان : کۆمـــەڵێکی ڕێکخـــراو یـــان نیمـــچە ڕێکخـــراوی خەڵکـــە ، بەشـێوەیەکی ئاشـــتیانە لــــەگۆرەپان و شـــەقام و شـــوێنە گـــشتیەکاندا بـــۆ ماوەیـــەکی دیـــاری کـــراو دەڕۆن ، ئامـــانجی دروســـت کردنـــی رایـــەکی یـــەکگرتووی گـــشتییە بـــۆ وەدیهێنـــانی مەبەســـتێکی دیـــاری کـــراوو (گردبوونەوەی گشتی بەمەبەستی خۆپیشاندان ، مانگرتن ، پەناگیری) لەخۆ دەگرێت .

چوارەم : لێژنەی ڕێکخەری خۆپیشاندان : بریتییە لە ژمارەیەك کە لە سێ کەس کەمتر و لـەپێنجیش زیـاتر نـین ، خاوەن شیانی یاسایین و ئەرکی بەرێوەبردن و ڕێکخستنی خۆپیشاندان ، دەگرنە ئەستۆ .

پێنــجەم : لایـــەنی پەیوەندیـــدار : ئـــەو لایەنـــەی پەیوەنـــدی راســـتەوخۆی بەخواســـتەکانی خۆپیـــشاندەران یـــان گردبووانەوە هەیە .

ماددەی دووەم :

یەکەم : خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە و بەپێی یاسا پیادە دەکرێ .

دووەم : نابێ بەپێچەوانەی یاساوە پیادەکردنی مافی خۆپیشاندان قەدەغە بکرێ .

سێیەم : نـابـێ مـەبـەسـت لـەخـۆپیشانـدان هـانـدانـی گـرووپێك دژی گـرووپێکـی دیـاری کـراو بێـت بـەهـۆی (ئـایـن یان نـەتـەوە یان ڕەگـەز یان هـانـدانـی گـرووپێك دژی گـرووپێکی دیکـە بێت) .

ماددەی سێیەم :

یەکەم :

١. وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە ، ئەگەر لەسەر ئاستی هەرێمدا بوو .

٢. سەرۆکی یەکەی کارگێڕی مافی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە، هەریەك لەنێو یەکەی کارگێڕیی خۆیدا .

دووەم : نابێ خۆپیشاندان بکرێت ، هەتا داوایەك پێشکەش بە وەزیر یـان سـەرۆکی یەکـەی کـارگێڕی نـەکرێ و ڕەزامەندیی نووسراو بەدەست نەهێندرێت .

سێیەم : وەزیر یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان ڕەت بکاتەوە ، ئەگـەر بۆی ساغ بووەوە کە زیان بەسیستەم و ئاکاری گـشتی دەگەیـەنێ و پـێ ڕاگەیانـدنی ڕەت کردنەوەکـەش بەنوسین دەبێت و هۆکارەکەش دیاری بکرێت .

چوارەم : لیژنە بۆی هەیە تانە لەبڕیاری ڕەتکردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵـچوونەوەی ناوچـەکە لـەماوەی (٣) ڕۆژ لەمێژووی پێ ڕاگەیاندن و دادگاش پێویستە لەماوەی (٤٨) کاتـژمێر تانەکـە یـەکلایی بکاتـەوە و بڕیارەکەش یەکلایی کەرەوەیە .

پێنچەم : دەرچوونی خەڵك بەکۆمەڵ بۆ گۆڕەپان و شەقام و شوێنە گشتییەکان لە بۆنەی نیـشتمانی و نەتـەوەیی و ئاینی بەپێی نەریتی خۆ جێی باو بەدەر دەکرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت بۆ مەبەستەکانی سەرەوە .

ماددەی چوارەم :

یەکەم : داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان لەلایەن لیژنەوە پێش وادەی ئەنجامدانی بە (٤٨) کاتـژمێر بەلایـەنی کەم بەمەرجێك ڕۆژانی پشووی فەرمی ڕەچاو بکرێت .

دووەم : پێویـستە داواکارییەکـە ناونیـشان و ئیمـزای ئەنـدامانی لیژنـەی سەرپەرشـتی کـاری ڕێکخـستنی خۆپیشاندانەکە بگرێتە خۆ مەبەستەکەشیان لەو بارەیەوە ڕوون بکرێتەوە ، ڕێگای ڕۆیشتنەکەیان و کات و شوێنی دەستنیشان بکرێت .

سێیەم : پێویستە خۆپیشاندانەکە ئاشتیانە بێ و دوور بێ لەکاری توند وتیژی و هەڵگرتنی داواکاری بۆ هانـدانی توندوتیژی و جیاوازی قەدەغەیە .

چوارەم : لەحاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکارییەکە کە لەلایەن لیژنـەوە پێـشکەش کـراوە دوای تێپـەربوونی (٤٨) کاتژمێر بەسەر مێـژووی پێـشکەش کردنـی داواکارییەکـە ، ئەمـە بەرەزامەنـدی لەسـەر ڕێکخـستنی خۆپیشاندانەکە دادەنرێ.

ماددەی پێنچەم :

یەكـــەم : هـــەموو هاوولاّتیـــان و ئەوانـــەی بەشـــێوەیەكی یاســـایی لـــە هەرێمـــدا نیـــشتەجێن و پـــارتی سیاســی و رێكخراوەكــانی كۆمــەڵگای مــەدەنی و ســەندیكا پیــشەییەكان و یــەكێتی و كۆمەڵــە و رێكخستنی دیكەی بەپێی یاسا مۆڵەت دراو ، ئازادیی رێكخــستنی خۆپیــشاندانیان هەیــە ، لــەپاش بەدەست هێنانی رەزامەندی یان لەپاش تێپــەڕبوونی مــاوەی یاســایی ، كەلەبڕگــەی چــوارەم لــەماددە چواری ئەم یاسایەدا هاتووە .

دووەم : دەبێ دەزگاكانی پۆلیس خۆپیشاندەران بپارێزن .

سێیەم : دەبێ لایەنی پەیوەندیدار داوای خۆپیشاندەران دوای خوێندنــەوەی وەربگرێــت ، پاشــان لەگــەڵ لیژنــەدا كۆببێتەوە بۆ دۆزینەوەی چارەسەری گونجاو بۆی لەماوەیەكی دیاری كراوی گونجاودا .

ماددەی شەشەم :

نابێ كەس لەبەر هەر هۆیەك بێت ، ناچار بكرێت لە خۆپیشاندانەكەدا بەشداری بكات یا نەكات .

ماددەی حەوتەم :

یەكەم : قەدەغەیە چەك لەلایەن بەشدارانی خۆپیشاندانەوە لــەكاتی خۆپیــشاندانەكەدا هــەڵبگیرێت یــان لــەخۆ ببەسترێت ، با لــە رووی یاساییــشەوە مۆڵــەتی هــەڵگرتن یــان بەســتنیان هــەبێت ، ئــەویش لــەكاتی خۆپیشاندانەكەدا .

دووەم : قەدەغەیە هەر ماددەیەكی تەقەمەنی یان ژەهراوی یان ســووتێنەر لــەكاتی خۆپیــشاندانەكەدا لەلایــەن خۆپیشاندەرانەوە هەڵبگیرێت یان لەخۆ ببەسترێت .

سێیەم : دەزگاكانی پۆلیس بەگوێرەی یاسا كار پێ كراوەكان ، رێكــاری یاســایی دەرهــەق بــە سەرپێــچیكاران دەگرنە بەر .

ماددەی هەشتەم :

یەكەم : وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێری ، لەحاڵەتی دەرچوونی خۆپیشاندانەكە لەئامانجی خۆی یــان كــاتی دیاری كراوی خۆی ، بۆی هەیە پاش راوێژ كردن لەگەڵ لیژنەكەدا ، خۆپیشاندانەكە بلاّوە پێ بكات .

دووەم :

١. ئەگەر دەزگاكانی پۆلیس زەحمەتییان لەبلاّوە پێ كردنی خۆپیشاندەراندا بینی ، وێرای ئەوەی داوایان لێ كرا و لەسەر ئەوەش سوور بوون ، بۆی هەیە هۆكاری مۆرك مەدەنی بۆ بلاّوە پێ كردنــی خۆپیــشاندەران بەكار بهێنێ .

٢. رێكاری یاسایی دەرهەق بەدورستكەرانی ئاژاوە لەكاتی خۆپیشاندانەكەدا بگیرێتە بەر .

ماددەی نۆیەم :

ئەگەر لەکاتی خۆپیشادانەکەدا ئاسایش یان سیستەمی گشتی یـان ئـادابی گـشتی تێـك درا ، یـان زیـان بەئەوانی دی یان بەسامانی گشتی یان تایبەتی گەیشت ، یان خۆپیشاندانەکە لەئامانج و مەبەستی دیاری کراوی دەرچوو ، سەبەبکاران بەرپرسایەتیی قەرەبوو کردنەوەی ئەو زیانانـەیان دەکەوێتـە ئەسـتۆ کـە بـەو هۆیەوە دەکەونەوە و ، ڕێکاری یاسایشیان بەگوێرەی یاسا کار پێ کراوەکان ، دەرهەق دەگیرێتە بەر .

ماددەی دەیەم :

هەر کەسێك سەرپێچیی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات ، سزای بەندکردنی بە سەردا دەسەپێت ، بەماوەیەك کە لە مانگ زیاتر نەبێت یان بەغەرامەیەك کە لە پەنجا هەزار دینار کەمتر و لە پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێت ، یان بە هەردوو سزاکە .

ماددەی یازدەهەم :

یەکەم: لە حاڵەتێکدا کە دەزگاکانی پۆلیس لـە سـنووری دەسـەڵات دەرچـوون بـۆ بـەکارهێنانی هێـزی لـە رادەبەدەر لە دژی خۆپیشاندەران ئە وا ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان وەردەگیرێت بەپێی یاسا جێبـەجێ کراوەکان .

دووەم: حکومەت پابەند دەبێ بەدانی قەرەبوو بۆ زیان لێ کەوتووان کە لـە ئـەنجامی دەرچـوونی دەزگاکـانی پۆلیس لەسنووری ئەرکی راسپێردراوی خۆیان روویان داوە.ئەمەش بە پێـی بڕیارێـك دەبێـت کـە لـە دادگای تایبەتی دەرچوو بێ .

ماددەی دوازدەهەم :

حوکمەکانی ئەم یاسایە بە سەر هەموو حاڵەتەکانی مان گـرتن و پـەناگیردا پیـادە دەبـن ، لـە کـاتی دەرچوونی مانگرتووان یان پەناگیران بۆ گۆڕەپان و شەقامی گشتی بۆ خۆپیشاندان .

ماددەی سێزدەهەم :

نابێ هیچ خۆپیشاندانێك پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێك بخرێت .

ماددەی چواردەهەم :

کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت ، کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت .

ماددەی پازدەهەم :

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن .

ماددەی شازدەهەم :

وەزير بۆی هەيە ڕێنمايی پێويست بۆ ئاسانكاری جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم ياسايە دەربچوێنێ .

ماددەی حەڤدەهەم :

ئەم ياسايە لە ڕۆژی بلاَوكردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرميی (وەقايعی كوردستان)دا جێبەجێ دەكرێت .

مسعود بارزانی
سەرۆكی هەرێمی كوردستان – عێراق

هـــەولـــێر :

٨/ كانوونی يەكەم /٢٠١٠ی زايينی .
١٧/ ســـەرمـــاوەز /٢٧١٠ی كوردی .
٢/ مـــحـرم /١٤٣٢ی كـــۆچـــی .

هـۆيـەكـانـی دەرچـوانـدنـی

لەبەر ئەوەی خۆپيشاندان مـافێكی دەسـتوورييە و بـۆ مـسۆگەر كردنـی وەدی هێنـانی ژيـانی ديموكراسـی وپاراسـتنی وەرسووڕان بەرەو كۆمەڵگای مەدەنی و ڕێز گرتن لە ئازادييەكان و مافەكانی مرۆڤ و لەپێناو مـسۆگەركردنی گوزارشـت كردنـی جەماوەر لە ڕای خۆی و پيشان دانی خواستی ڕەوای بەشێوەيەكی ئاشتيانە و ڕاسـتەوخۆ و دوور لـە پەشـێوی نانـەوە و پاراسـتنی بەرژەوەنديی گشتی و تايبەت لەزەرەر و زيان و ڕەچاوكردنی پرەنسيپ ڕێساكانی نێودەوڵەتيی تايبـەت بـەماف و ئازادييـەكان و ، لەبەر ئەوەی ياسايەكی تايبەت بەرێكخستنی خۆپيشاندان و مان گرتن و پەناگيری نيە ، ئەم ياسايە دەرچوێندرا ٠